

STRATEGII INTERACTIVE DE PREDARE A TEXTULUI DRAMATIC

Gherman Oxana, dr., lector univ.,
U.P.S. „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 37.016+004:82-2

Abstract

The article involves a series of methodological recommendations for the effective teaching-assimilation of the dramatic text in school through interactive strategies. The proposed activities are adapted to the didactic needs of the process of receiving the dramatic work, relying on the formation of reading, analysis, interpretation, evaluation skills and integrating the application of notions of literary theory, as well as linguistic skills. Because the theater represents a kind of direct contact, the recommended techniques emphasize interaction and communication, simulation, play, spontaneous creativity. The advantage of receiving dramatic texts in school is that with their help are cultivated other types of artistic and literary sensitivity than by studying epic and lyrical works, the primary role being to understand in depth the essence of human existence in relation to others.

Key-words: dramatic text, strategies, interaction, skills, communication, game.

Spre deosebire de celelalte genuri literare, teatrul deține mai puțin spațiu curricular pentru receptare în cadrul procesului educațional la cursul de limbă și literatură română. Deși genul dramatic presupune un grad de complexitate mai înalt sub aspectul receptării (lecturii, analizei, interpretării, evaluării), se întâmplă că resursele didactice îi acordă mai puțină atenție decât s-ar cuveni, astfel încât, ajungând la modulele de predare a unui text dramatic, cadrele didactice fie utilizează preponderent sarcinile pe care le propun manualele școlare, fie rămân pe cont propriu la capitolele inventivitate în predarea textului literar, adaptată necesităților particulare fiecărei situații didactice (curent, text, nivel, clasă, context etc.). Pentru a contribui într-o oarecare măsură la depășirea problemei, propunem o serie de recomandări didactice pentru predarea-asimilarea eficientă a textului dramatic în școală prin intermediul strategiilor interactive, care pun în valoare comunicarea, simularea, jocul, creativitatea spontană. Activitățile sugerate sunt adaptate necesităților didactice ale procesului de receptare a operei dramatice, mizând pe formarea unor competențe de lectură, analiză, interpretare, evaluare, integrând aplicarea noțiunilor de teorie a literaturii, cât și a competențelor lingvistice.

Activități de prelectură și lectură. Pentru o atmosferă de lucru perfectă, în procesul de receptare a operei dramatice, cadrul didactic ar trebui să-și asume, în virtutea creativității și a flexibilității sale interioare, rolul de actor, stimulând elevii să resimtă viața ca teatru și să-și „jocă” cât mai fascinant rolurile sociale. În cadrul lecțiilor, fiecare elev va fi invitat să iasă din rolul de spectator, adică de receptor pasiv, și să se implice în sarcini dinamice, care îi solicită manifestare cât mai activă. Pentru aceasta, sugerăm activități care se realizează prin improvizarea unor roluri, care valorifică sfera emoțională, empatia – capacitatea de a trăi sentimentele altora, de a vedea lumea prin ochii celui al cărui rol îl interpretează.

Etapa de prelectură poate începe cu o sarcină de tipul *monologului dramatic*. Profesorul va solicita elevilor să se imagineze într-o anumită ipostază (de exemplu, a elevului care la finele lecției va fi apreciat cu nota „zece”; a părintelui care are un copil dificil/ eminent; a unui director de școală; a profesorului de LLR ș.a.) și să alcătuiască un scurt monolog prin prisma acestui rol. Monologul va fi prezentat/ citit/ interpretat în fața clasei, după modelul spectacolelor cu un singur actor, respectând cerințele teatralizării: intonație dinamică, emfază, întrebări/ exclamații retorice, mimică, gestică, poziția corpului/ mișcare.

Jocul didactic *Magnetul* poate servi drept mod de apropiere de text prin abordarea specificului altor arte. Pe tablă/ pe un poster este desenat un magnet mare. Elevii sunt rugați să se gândească la arta care îi atrage cel mai mult și să argumenteze. Arta pe care o va selecta fiecare

(literatura, pictura, sculptura, arhitectura, teatrul, dansul, cinematografia, fotografia, graffiti, arta culinară, arta vestimentară, designul interior ș.a.) este scrisă pe o fișă care se lipește de magnet, atunci acesta își exprimă și argumentează atracția față de ea. Când magnetul e plin cu fișe, elevii care au scris că sunt atrași de teatru, sunt întrebați ce anume le place. Prin discuții se face introducerea în tema nouă: genul dramatic.

Un alt joc didactic ce îmbină competența lingvistică și posibilitatea de evocare a temei este *Triade*. Pe tablă sunt scrise o listă mare de cuvinte din care elevii vor forma triade, unind câte trei lexeme care au legătură logică (act-scenă-tablou, dialog-monolog-soliloc, decor-timp-spațiu, actor-regizor-sufleor, expozițiune-intrigă-deznodământ etc.). Un exercițiu similar, care are caracter de joc, este *Găsește intrusul*. În lista de cuvinte la temă sunt strecurate cuvinte-intruși pe care elevii le vor depista și vor argumenta în ce constă neconcordanțele. O activitate ce mizează pe terminologia specifică genului dramatic este jocul *Lanțul de cuvinte*. Profesorul spune cuvântul-temă și fiecare elev, în ordinea în care stau așezați în bănci, adaugă un cuvânt la aceeași temă/ cu același număr de litere/ care încep/ conțin sau se sfârșesc cu o anumită literă. Regula este decisă de către profesor și anunțată la începutul jocului. „Lanțul” de cuvinte se încheie când fiecare elev a găsit cel puțin un cuvânt care corespunde criteriului.

În scopul motivării învățării și reactualizării cunoștințelor la temă se va putea pune în aplicare tehnica *Găsește pe cineva care...* (1. Elevii primesc fișe cu două întrebări și circulă prin clasă pentru a găsi pe cineva care cunoaște răspunsul. 2. Răspunsurile se notează și respondentul semnează pe fișă. 3. Rolurile se schimbă, cel care a întrebat va răspunde la a doua întrebare. Dacă nu s-au găsit răspunsuri, se caută alt partener de conversație. Când elevii au răspunsuri la toate întrebările, își analizează fișa și corectează, dacă e necesar). O listă de întrebări pentru această activitate ar putea conține:

1. Cu ce scop sunt scrise textele dramatice?
2. Ce specii include genul dramatic?
3. Cum se numește scriitorul care creează piese de teatru?
4. Cum definim comedia?
5. Prin ce se deosebește drama de tragedie?
6. Care e modul de expunere predominant în piesele de teatru?
7. Care e structura generală a unui text dramatic?
8. Ce înseamnă „didascalii”?
9. Care e diferența dintre act și scenă?
10. Numiți un titlu de comedie.
11. Numiți un autor de drame din literatura română.
12. Care e rolul teatrului în societate?
13. Ce instituții teatrale cunoașteți?

Prelectura textului dramatic poate presupune o abordare contextuală a acestuia. În acest sens, se vor evoca, prezenta, sistematiza informații despre contextul istoric, social, politic (dacă e cazul), în care a fost creată opera dramatică, contextul existențial al creatorului (date biografice legate de geneza operei).

Pentru evocare poate fi utilizată și tehnica *Citate*. Profesorul scrie câteva citate la temă (în cazul dat: teatrul) pe foi aparte. Clasa formează echipe, fiecare echipă lucrează cu un citat și o sarcină. Propunem o selecție de definiții metaforice ale teatrului, scrise de dramaturgul român de talie europeană Matei Vișniec (din romanul „Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă...”):

- *Teatrul este o întâlnire activă, într-o oglindă vie, cu mine însumi.*

- *Teatrul este un strigăt în comun, o revoltă spontană declanșată de singura ideologie capabilă să ne schimbe profund – emoția.*
- *Teatrul este o stație terminus unde ne așteaptă un nou început.*
- *Teatrul este o încăpere mare fără ferestre unde oamenii devin ferestre.*
- *Teatrul este un zid anti-om aruncat în aer.*
- *Teatrul este un loc în care adevărul nu mai are nevoie să urle.*
- *Teatrul este ceva cu care se naște omul în codul său genetic, în anatomia sa, copilul știe ce este o cortină de cum deschide ochii.*
- *Teatrul este o întrebare care nu cere răspuns și un răspuns extrem de frumos la o multitudine de întrebări nepuse [5].*

Elevii vor explica/ comenta definițiile metaforice ale teatrului, relevând rolul teatrului în societate și impactul lui asupra spectatorului/ cititorului. În treapta liceală, elevilor li se poate solicita o *alocuțiune* (expunere improvizată, directă, fără timp de pregătire a discursului în scris), pornind de la un citat preferat.

Deși textul dramatic este creat nu atât pentru lectură, cât pentru a fi pus în scenă, el poate fi antrenant și pentru cititor, în măsura în care îi satisface anumite necesități intelectuale sau de altă natură (comediile creează bună dispoziție, tragediile și dramele sunt interesante prin imprezibilitatea evenimentelor, prin efectele suspansului și ale loviturii de teatru, întorsăturile neașteptate ale liniei de subiect), contribuie la dezvoltarea fanteziei creatoare, a capacității de transpunere a textului în imagini mentale. În același timp, lectura textului dramatic deprinde cititorul cu specificul comunicării artistice indirecte, când ideile principale și mesajul textului sunt transmise prin intermediul personajelor dramatice, gândurile autorului se exprimă prin alte voci. Prin urmare, „textul unei piese poate oferi satisfacții estetice ca orice tip de lectură, deoarece parcurgerea sa animă ceea ce Victor Hugo numea, în prefața la „Marion Dalorme”, *acel teatru ideal pe care fiecare om îl are în suflet* [2, p. 61].

La lectura textului dramatic se vor lua în considerație dificultățile pe care le poate întâlni elevul și care pot crea obstacole în lectură și înțelegere sau pot demotiva elevul să citească. Dat fiind faptul că textul dramatic are o structură mai puțin obișnuită (acte, scene, tablouri și succesiune de replici de dialog sau secvențe de monolog), pentru cititorul începător, lectura continuă a replicilor de dialog poate părea plictisitoare sau obositoare, oricât de mult ar fi fost motivat inițial de profesor. Un elev care are o capacitate de concentrare a atenției redusă, care reacționează ușor la factorii ce distrag, îi va fi destul de dificil să citească un text dramatic capcoadă. Pe de altă parte, textul dramatic nu prezintă la suprafață, ca textul narativ, șirul de evenimente, ci acestea trebuie deduse, lectura necesitând concentrare maximă, dar și un nivel intelectual mai înalt, capabil de a efectua operațiunea de comprehensiune prin deducție. Acest impediment se va înlătura însă doar cu experiența lectorală, atunci când elevul va avea citite suficiente texte dramatice, încât să fie deprins a urmări linia de subiect din schimbul de replici dintre personaje.

În cadrul lecturii textului dramatic, elevul se poate confrunta cu o serie de dificultăți practice, care trebuie anticipate de către profesor și transformate din obstacole în receptarea textului în oportunități de descoperire a acestuia. Ele ar putea fi de ordin *lexico-semantic* (cuvinte sau expresii necunoscute: neologisme de dată recentă, arhaisme, regionalisme, forme argotice, termeni din limbajele de specialitate, cuvinte rare, forme ortografice neconforme cu norma actuală, sensuri sau forme ieșite din uz, creațiile lexicale; conotații, sensuri figurate, nuanțe de sens necunoscute și figuri de stil complicate), *sintactic* (structuri sintactice complexe, ramificate

sau ambigüe), *pragmatic* (teatrul postmodernist, metafizic, teatrul absurdului, în care nu este clară relația autor – personaj – public, idei contradictorii, paradoxale, grotești, ludice, ironice ș.a., care pun la încercare cititorul neavizat), *cultural* (acțiunea are loc sau se referă la spații culturale străine, stabilesc legături intertextuale cu opere necunoscute, împiedicând înțelegerea textului sub acest aspect), *cognitiv* (elevul are experiență de viață insuficientă pentru o receptare optimă a textului, realitățile ficționalizate îi sunt străine și neînțelese, cu o tematică la mare distanță de interesele lui). În funcție de specificul textului, profesorul va propune sarcini prin care aceste dificultăți de receptare să fie treptat depășite.

Ca modalități de lectură a textului dramatic, putem deduce câteva activități concrete din clasificarea cercetătoarei A. Pamfil: „*Lectură continuă*: parcurgerea textului de la început la sfârșit, fără a interveni cu unele explicații sau cu explicarea unor cuvinte necunoscute, vs. *lectură discontinuă*: împărțirea textului pe fragmente/ tablouri; *Lectură neorientată*, fără formularea sarcinilor de lectură, vs. *lectură orientată*, cu formularea unor sarcini de lectură menite să capteze atenția, sau a unor aspecte din text” [3, p. 213]. Lectura continuă și neorientată se recomandă a fi realizate ca temă pentru acasă, pe când lectura discontinuă, orientată – ca relectură analitică și interpretativă inițiată și desfășurată preferabil în cadrul orelor.

Una dintre cele mai frecvent utilizate modalități de lectură a textului dramatic la ore este *lectura pe roluri*. Improvizarea vocală a spectacolului va include un număr de elevi echivalent cu numărul de personaje care dialoghează în actul/ scena selectată pentru lectură, plus vocea auctorială (un elev care va citi pasajele descriptive, didascaliiile). Pentru distribuirea vocilor textului se recomandă să se respecte particularitățile de gen (fetele vor citi replicile personajelor feminine, băieții – replicile personajelor masculine, vocea auctorială poate fi una masculină, de asemenea). Verbalizarea replicilor trebuie să corespundă tiparului personajelor, dar și să respecte indicațiile regizorale cu privire la tonul, accentele, modulația și volumul vocii, care pot fi nuanțate de mimici și gesturi ale elevilor. Ca model pentru acest tip de lectură se pot audia secvențe de teatrul radiofonic, accesibile pe internet.

Un alt exercițiu de lectură a textului dramatic ar fi *lectura afectivă*, o varietate a lecturii expresive, care pune accent anume pe afectivitatea ce transcende textul prin elemente paraverbale (intonație, viteză, ton, accent și pauze logice). Textul este fragmentat într-un număr de pasaje dialogale, fiecare elev selectează sau ia la întâmplare o bucată de text pe care o va lectura astfel încât vocea lui să empatizeze cât mai mult cu a personajelor. Elevilor li se va oferi timp pentru pregătire, în care ei vor încerca să intre în „pielea” personajelor, iar la expirarea timpului de pregătire, fiecare elev va citi secvența cât mai sensibilizator, pasional, afectiv, convingător etc. Pentru această strategie se pot distribui secvențe de text unui grup de elevi, iar restul elevilor vor lucra cu fișe de evaluare a lecturii afective. Lectura afectivă este aplicată ca o modalitate de personalizare a mesajelor literare, de identificare cu personajele literare, de sensibilizare a elevilor pentru o „apropiere” emoțională de text.

Ca activitate de **postlectură**, pentru verificarea nivelului de înțelegere a textului dramatic la prima lectură, se pot folosi jocuri didactice care sunt apropiate, ca formă de organizare, de teatru. Un asemenea joc este *Aplauze*. După lectura cognitivă, profesorul are pregătită o listă de afirmații cu privire la text, adevărate și false, pe care le prezintă frontal. Elevii care sunt de acord cu afirmația sau o consideră corectă trebuie să aplaude. După fiecare afirmație citită se pot face și comentarii, explicații, argumentări. Acest joc ar putea preceda exercițiile de la etapa de analiză a textului.

Pentru analiza lingvistică a textului dramatic se poate utiliza *Lectura comentată*, fragmentul de text dramatic fiind recitat cu voce, cu scopul de a se face mici „popasuri” explicative la necesitate, pentru a comenta aspectele de limbaj și elementele informative/semiotice care nu sunt suficient de clare. Pentru analiza lingvistică, din textul dramatic se pot selecta fragmente pentru lucrul cu dicționarele de diferite tipuri (sinonime, antonime, arhaisme, neologisme, expresii ș.a.). Pentru plasarea în contexte a cuvintelor noi, se vor alege doar unitățile lexicale care trebuie să intre în vocabularul activ al elevilor.

Analiza literară poate urma pașii tehnicii CUBUL, care presupune abordarea analitică a textului din mai multe perspective. Pentru aplicarea tehnicii se va utiliza un cub (din hârtie, carton sau orice alt material) pe ale cărui suprafețe se vor indica operațiunile: descrie, compară, asociază, analizează, aplică, argumentează. Clasa de elevi se va diviza în echipe și fiecareia îi va reveni un anumit tip de sarcini, conform celor marcate pe suprafețele cubului. Propunem, în tabelul ce urmează, câteva exemple:

DESCRIE	Selectați, din fragmentele de didascalii, indicii cronotopului; formulați concluzii cu privire la caracteristicile spațio-temporale ale acțiunii dramatice. Caracterizați personajul dramatic <i>x</i> , <i>y</i> sub aspect fizic/ moral/ spiritual, utilizând fragmentul dat.
COMPARĂ	Comparați textul studiat cu lista particularităților de gen și specie; dovediți argumentat apartenența textului la gen și specie. Comparați comportamentul personajului <i>x</i> , în situație de criză, cu cel al personajului <i>y</i> .
ASOCIAZĂ	Asociați atmosfera din fragmentul/ capitolul <i>x</i> , <i>y</i> , <i>z</i> , cu o melodie, argumentând asocierile. Asociați starea sufletească a personajului <i>x</i> , în momentul/ situația <i>y</i> / în dialogul lui cu <i>z</i> , cu o culoare, explicați în ce constă asocierea.
ANALIZEAZĂ	Analizați structura operei dramatice lecturate. Reprezentați-o grafic. Analizați linia de subiect dedusă din text, stabiliți ordinea momentelor subiectului. Analizați comportamentul personajului <i>x</i> în actul/ scena <i>y</i> .
APLICĂ	Propuneți un șir de soluții pentru problemele cu care se confruntă personajele <i>x</i> , <i>y</i> , <i>z</i> . Elaborați o listă de idei morale/ educative care se deduc din conținutul replicilor personajului <i>x</i> .
ARGUMENTEAZĂ	Argumentați-vă poziția pro sau contra comportamentului/ ideii/ constatării/ concluziei personajului dramatic <i>x</i> . Argumentați viziunea autorului cu privire la problemele <i>x</i> , <i>y</i> , <i>z</i> , reflectate în piesă.

Mijloacele artistice pot fi analizate în secvențele de didascalii de la începutul actelor, acolo unde se descrie cadrul cronotopic, decorul, vestimentația, efectele luminilor și coloanelor sonore, elementele non- și paraverbale ce vor însoți dialogul.

În dramaturgia lui Ion Druță, de pildă, fragmentele cu indicații regizorale, dar mai ales cele care descriu locul și timpul acțiunii, sunt foarte voluminoase și generoase din punct de

vedere stilistic. Aceste fragmente conțin o multitudine de figuri de stil care se pot utiliza în analiza literară.

Jocul didactic *Roluri* poate determina o apropiere a elevului de lumea textului, dar mai ales poate media empatia lui față de personajul dramatic. Elevilor li se distribuie fișe mici pe care e scris numele unui personaj în rolul căruia trebuie să intre. Elevul caută fragmente din text în care acționează sau vorbește personajul său și, după o scurtă revizuire, scrie preț de 5-7 minute, cum s-a simțit personajul în situațiile A, B, C.

Pe lângă strategiile pe care le-am propus la caracterizarea personajului epic, care sunt perfect aplicabile și adaptabile și actanților din piesele de teatru, caracterizarea eroilor dramatici poate fi realizată și pe baza unor deducții. Elevii lucrează cu textul, din el se selectează pasaje în care sunt evidente răspunsurile la următoarele întrebări:

- Cum gândește personajul?
- Cum acționează?
- Cum se exprimă?
- Cum relaționează cu alții?
- Cum reacționează în momentele dificile?
- Cum se îmbracă?
- Cum se comportă?

Un anumit comportament al unui personaj sau o decizie a sa poate fi pusă în discuție prin tehnica *Linia valorii*. Pe tablă este desenată o linie la extremitățile căreia sunt doi poli decizionali: *total acord*, *total dezacord*. Fiecare elev își marchează cu inițialele numelui „locul” părerii sale pe axa acordului și își argumentează punctul de vedere.

0%

100% de acord



O abordare inedită în caracterizarea personajului dramatic ar putea fi cea multiperspectivistă, care presupune înțelegerea lui prin prisma altuia: descrie personajul A din punctul de vedere al unui regizor; al unui stilist sau designer vestimentar; după părerea personajului B. Descrieți relațiile lui A cu B din perspectiva autorului/ din perspectiva personajului C.

Interpretarea textului dramatic este, de fapt, o lectură în profunzime, o relectură a acestuia prin prisma elementelor elucidate în procesul de analiză, când elevul ia poziția de partener al autorului în crearea stratului de semnificații al textului, punându-și în valoare abilitățile reflexive, deductive și critice. Interpretarea operei dramatice presupune câteva aspecte fundamentale: identificarea ideilor principale; mesajului global și formularea viziunilor despre lume, viață, artă, societate ale dramaturgului.

Pentru interpretarea problematicii textului dramatic, se poate aplica metoda *Comerțul cu o problemă*. Textul este divizat în fragmente (acte, scene) și se lucrează în perechi: elevii citesc fragmentul care le revine, identifică/ deduc 4-5 probleme reflectate în text (morale, intime, sociale, politice ș.a.). Perechile formează apoi grupuri de 4 persoane, în cadrul cărora se prezintă toate problemele stabilite. Se propun soluții. Perechile își analizează răspunsurile reciproc, iar la final fiecare scrie un rezumat al celor învățate, individual.

O tehnică axată pe discuție sau dezbateră, prin care se va studia problematica textului, este *Colțuri*, aplicarea căreia începe cu anunțarea subiectului sau problemei din textul citit, față

de care elevul va trebui să adopte o poziție (acord sau dezacord) și să scrie anumite argumente. În funcție de poziție, elevii vor ocupa colțuri opuse ale clasei. Reprezentații fiecărei poziții vor discuta argumentele scrise individual, ca la etapa dezbaterii să fie expuse de către un reprezentant. După dezbateri, când fiecare reprezentant expune argumentele, pe rând, elevii își pot schimba poziția, dacă au fost convinși de cei din partea adversă. În noua componentă, fiecare echipă își rezumă ideile. Iar la final, fiecare elev își va scrie poziția față de problema pusă în discuție și argumentele personale.

Reflecția asupra conflictului dramatic și interpretarea situațiilor problematice ale textului poate fi realizată și prin tehnica *Frisco*, care implică elevii la nivel atitudinal. Se utilizează ca reper un moment din opera dramatică, se poate începe chiar cu relectura acelei secvențe. Elevilor li se vor distribui la întâmplare anumite roluri care vor reprezenta un anumit tip de atitudine față de problema pusă în discuție. Optimistul va exprima o atitudine pozitivă, cu o rezolvare fericită a problemei, indiferent de orice, elevul trebuie să găsească soluții satisfăcătoare pentru personajele aflate în conflict. Realistul va adopta o poziție neutră, va căuta soluții realiste, fără a deraia în extrema negativă sau pozitivă. Exuberantul este cel care va propune soluții cât mai creative, fanteziste, neașteptate, fie și ireale. Pesimistul va aborda problema în mod nefavorabil, va vedea aspectele negative ale conflictului, consecințele pe termen lung. Activitatea se va încheia cu generalizare și concluzii.

Etapa de extindere a studiului textului dramatic va fi proiectată în conformitate cu specificul operei și posibilitățile stabilirii unor conexiuni cu alte arte, cu domeniile științifice, dar și prin nivelul de transpunere în realitate a fondului de idei al piesei. Pentru extinderea pe aria studiului aprofundat al unor aspecte legate de text, fiecare elev își poate alege, dintr-o listă propusă de profesor, o temă de cercetare, rezultatele căreia se vor valorifica într-un produs metatextual. De pildă, la sfârșitul studiului farsei „Conu’ Leonida față cu reacțiunea”, de I. L. Caragiale, se pot cerceta aspecte ca:

1. Elemente lexicale ale comicalului de limbaj.
2. Trăsături și comportamente ale personajelor prin care se realizează comicalul de caracter.
3. Modelarea comicalului de situație în farsa lui I. L. Caragiale.
4. Unități lexicale ce reprezintă stilul colocvial al limbii române.
5. Elemente nonverbale în didascaliiile piesei și semnificațiile lor psihologice.
6. Funcțiile elementelor de decor prezente în text etc.

Referatul sau comunicarea se va elabora acasă, iar în paralel cu cercetarea, elevii vor avea de completat o fișă cu întrebări, conform unei variante adaptate a tehnicii *Eu cercetez* [4]:

- Despre ce scriu?
- De ce mă interesează acest subiect?
- Ce vreau să aflu în mod special?
- Ce gânduri îmi vin în legătură cu subiectul?
- Care este cel mai important lucru pe care l-am aflat?

Jurnalul cercetării se va prezenta odată cu referatul/ comunicarea.

Extinderea procesului de receptare a textului dramatic ar putea fi constituită din activități creative, cum este *Experimentul dramatic* (alcătuirea unei alte scene/ tablou pentru finalul operei; extinderea unui dialog cu alte replici, inventate de elev, completarea cu alte detalii relevante a unui fragment de didascalii, crearea altui punct culminant etc.). De asemenea, creativitatea poate cuprinde și domenii pragmatice, care țin de profesii: selectarea imaginilor

unor articole vestimentare potrivite pentru personaje într-un anumit act/ scenă; a imaginilor care prezintă mobilierul ce poate decora anumite scene din spectacol etc.

Ca activitate creativă, se poate aplica și tehnica *Manuscrisul pierdut*. Elevilor li se dă o sarcină imaginativă de tipul:

- Scrie un mesaj pentru personajul A.
- Scrie o scrisoare autorului.
- Creează o scurtă continuare la actul x, scena y.
- Elaborează o listă de sfaturi/ sugestii pentru personajul B.
- Ce fel de relații ai cultiva cu oameni de tipul personajului C? De ce?

După ce produsele sunt gata, elevilor li se iau foile și sunt rugați să-și imagineze că acestea s-au pierdut și să rescrie din memorie textul inițial. Dacă nu-și amintesc exact textul, pot introduce modificări. La sfârșit, textele se restituie, iar elevii compară cele două versiuni. Se pun în discuție diferențele.

Tehnica *Iarmarocul cu virtuți* poate fi adaptată pentru etapa de extindere în predarea textului dramatic, pentru interpretare, evaluare și transferul elementelor axiologice ale textului în sistemul atitudinal al elevului. Textul este fragmentat în trei și se lucrează pe variante: fiecărui grup de elevi îi revine un fragment de text din care va selecta o virtute a unui personaj sau o valoare general-umană pe care o promovează autorul și care va fi „scoasă la vânzare” (scrisă pe o foaie și lipită pe tablă). După ce fiecare elev a afișat virtutea identificată, se trece la etapa de vânzare. Fiecare elev decide ce virtute/ valoare ar dori să procure și pregătește un argument drept „plată”. Dacă argumentul expus (de ce elevul are nevoie anume de această virtute? prin ce este importantă această valoare în viața lui?) este relevant, clar, coerent, convingător, atunci lui i se înmânează fișa cu acea virtute și se consideră că a intrat în posesia ei. Rolul de vânzător îi poate reveni profesorului sau unui elev care va fi capabil să decidă dacă „vinde” sau nu virtutea respectivă contra argumentului expus.

Jocul de rol ar putea fi practicat în mai multe forme. Una dintre ele ar fi jocul *În fotoliul autorului*, ca modalitate de evaluare a textului creat de elev pe baza piesei studiate, dar și ca modalitate de înțelegere a piesei prin prisma autorului ei, elevul fiind pus în rolul dramaturgului, de a răspunde la întrebările celorlalți (în rol de cititori /spectatori), pregătite din timp.

Memorarea și interpretarea pe roluri a unei secvențe de text dramatic e la fel de oportună, în condițiile în care o parte a clasei își asumă rolul de actori, iar cealaltă parte sunt spectatori, având la îndemână o fișă de evaluare a prestației actorilor. După ce actorii își încheie minispectacolul, li se oferă cuvânt spectatorilor pentru feedback.

Etapa de extindere vizează și activități de evaluare, printre care se găsesc jocurile didactice cum ar fi: *Scaunul fierbinte* (un formant se trece în față, ia loc pe un scaun „fierbinte” și ceilalți îi pun 10 întrebări despre temă/ text. Nota va depinde de câte răspunsuri corecte formulează); jocul didactic *Rucsacul* (pe o fișă cu lipici, formanții scriu ce „au luat” util de la activitățile de azi; fișele se prezintă, lipindu-se pe rucsacul desenat pe tablă); jocul *Tunelul minunat* (toți participanții se așază în două rânduri față în față, formând un „tunel” prin care trece fiecare participant (din spate – în față), iar ceilalți îl mângâie, îl laudă și-i spun cuvinte frumoase, încurajatoare.

Jocul didactic *Dacă aș fi milionar...*, de asemenea, poate fi utilizat la extindere. Elevii își imaginează că sunt milionari și răspund la o întrebare de genul:

- Dacă aș fi milionar, aș face investiții în teatru? De ce?

- Dacă aş fi milionar, în ce instituție teatrală aş alege să investesc? Pentru punerea în scenă a căror spectacole aş fi dispus să plătesc? Ce actori și pentru ce roluri aş premia?
- Dacă aş fi milionar, ce cadou aş cumpăra personajului X, cu ce ocazie? Care ar fi mesajul care ar însoți cadoul?

Prin intermediul receptării textelor dramatice în școală, elevilor li se cultivă alte tipuri de sensibilitate artistică și literară decât prin studiul operelor epice și lirice, rolul primordial fiind de a înțelege în profunzime esența existenței umane prin raportare la ceilalți, având în vedere că fiecare persoană este un actor în realitatea sa, că își interpretează rolurile în funcție de sfera socială în care se află, iar teatrul reflectă în mod esențializat și intens lumea ca rețea de relații stabilite prin dialog interuman, social, cultural, politic, metafizic etc. Predarea calitativă a pieselor de teatru la lecțiile de limbă și literatură română presupune, prin urmare, nu doar simplă receptare, ci receptare prin acțiune și interacțiune, proces care ar fi logic să culmineze cu vizionarea unui spectacol la teatru sau, cel puțin, în versiune televizată.

BIBLIOGRAFIE

1. CARTALEANU, T. *Dictarea în școală: formarea și evaluarea competențelor*. Chișinău: Arc, 2014.
2. GAVRILĂ, C.; DOBOȘ, M. *Receptarea textului. Noțiuni de teorie literară, limbă și comunicare*. Iași: Polirom, 2010.
3. PAMFIL, A. *Limba și literatura română în școala primară. Perspective, complementare*. Pitești: Paralela 45, 2009.
4. TEMPLE, CH.; STEELE, J. L.; MEREDITH, K. S. *Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice*. Supliment al revistei Didactica Pro..., ghidul IV, adaptare de: Cartaleanu T., Cosovan O. Chișinău, 2003.
5. VIȘNIEC, M. *Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă...*. București: Polirom, 2018.

NOI TENDINȚE CURRICULARE LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. PRODUSUL CURRICULAR, REALIZARE ȘI EVALUARE

*Cibotaru Liuba, lector univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.016:811.135.1+821.135.1

Abstract

In the article we intend to present another curricular novelty - the product notion, that generated many perplexities, questions from teachers, students and parents, but which also stimulated a lot of creativity, many unique achievements from all the actors involved.

Or, the product is a complex achievement, which requires a lot of work, involvement, creativity, originality, but, especially, updating the contents, reconfiguring them in new and interesting approaches. All the components of a competence can be reflected in the making of a product, we also mention the multiple facets of multiple intelligence, ICT, but also countless other acquisitions that all those involved in making a product will fully capitalize on.

Key-words: education, competences, knowledge, capacity, skills, attitudes, values.

Modernizarea curriculei disciplinare la limba și literatura română a fost solicitată de schimbările permanente care se produc atât în societatea noastră, cât și în cea europeană. În procesul de proiectare și de realizare a noilor documente școlare [1] s-a ținut cont, printre altele, de abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional, de necesitățile de adaptare a curriculumului disciplinar la așteptările societății, la nevoile elevilor, a părinților, dar și la tradițiile școlii contemporane. S-a trasat și s-a asigurat, în această nouă variantă curriculară, și o continuitate de conexiuni dintre treptele învățământului general: educația timpurie, învățământul primar, învățământul gimnazial și cel liceal. Desigur că s-a pus